

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Педагогічний факультет

Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва
та реставрації творів мистецтва

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри

_____ Урсу Н. О.
«___» _____ 2019 р.

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ТВОРЧІ ІМПРЕСІЇ ПОДІЛЬСЬКОГО ХУДОЖНИКА
АНАТОЛІЯ ЛУЧКА»**

Виконала:
студентка 2 курсу, ОМх1-М18 групи
Спеціальність: 014 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Муляр Ірина Леонідівна

Керівник:
Урсу Н. О., доктор
мистецтвознавства, професор

Рецензент:
Кліщ О. А., кандидат
архітектури, ст. викладач

Кам'янець-Подільський – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ НА ПОДІЛЛІ	7
1.1. Передумови виникнення художньої школи на Поділлі	7
1.2. Художньо-промислова школа В. М. Гагенмейстера	16
1.3. Відродження художньо-промислової школи Кам'янецьчини	22
Висновок до I розділу	26
Розділ II. АНАТОЛІЙ ЛУЧКО – ПОДІЛЬСЬКИЙ ХУДОЖНИК: ЖИТТЯ ТА ТВОРЧА ДІЯЛНІСТЬ	27
2.1. Життєпис Анатолія Лучка. Ремінісценції спадщини О. Грена у творчості А. Лучка	27
2.2. Жанрово-стилістичні особливості творчості митця.....	32
2.3. Поетична творчість Анатолія Лучка	41
Висновок до II розділу.....	47
Розділ III. МИСТЕЦЬКЕ ОТОЧЕННЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ХУДОЖНИКА	48
3.1. Все починалось з творчості. Спогади близьких та друзів	48
3.2. Роль закарпатської школи у фаховій діяльності художника.....	55
3.3. Сьогоднішня Кам'янець-Подільського очима художників-живописців... 65	65
Висновок до III розділу	71
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Попри те, що українське мистецтво другої половини ХХ ст. складає цілу епоху у вітчизняній художній культурі, воно, на жаль, і досі залишається чи не найменш дослідженим та описаним. Проблема полягає й у відсутності матеріалів про творчість окремих художників, і в неартикульованості культурно-мистецьких спрямувань, і в наявності стійких стереотипів в інтерпретації художнього поступу, що сформувалися в радянські та пострадянські часи, проте не відповідають особливостям художнього процесу в Україні, підпорядковуючи його привнесеним схемам. Утім, майже півсторіччя вітчизняної художньої культури мали свою проблематику, спрямування, особливості – і близькі і відмінні від того загальнорадянського контексту, в якому донині традиційно розглядаються в нашому мистецтвознавстві [42, с. 117].

Україна отримала незалежність, відкриваючи нову сторінку своєї історії. Однак і в новому контексті давалася взнаки одна з головних проблем української культури – відмінність регіональних, історичних та культурно-художніх спрямувань, які принесли в загальний український простір різні мистецькі центри: Львів, Київ, Харків, Ужгород, Чернівці, Одеса та інші, де одні були найтісніше пов'язані з розвитком російського, а потім – радянського мистецтва, інші ж так чи інакше спиралися на «пам'ять» про європейський (а точніше – східноєвропейський) досвід 1930-х.

Від другої половини 80-х рр. ХХ ст. в суспільному житті України відбувалися вагомі політичні та соціокультурні зрушення, які поступово наближали очікувану демократизацію суспільства. Ці зміни, багато в чому виплекані протестними рухами інтелігенції, на зламі 80-х – 90-х нарешті відкрили нові можливості для вільної творчості в усіх сферах мистецтва, уможлививши початок нового періоду в культурному житті України. Відтоді послідовне розширення культуротворчих кордонів та мистецької свідомості, новою ознакою якої стало заперечення соцреалізму як традиційної художньої системи, стає очевидним.

Сьогодні, коли перед Україною постала необхідність повернення до лона вітчизняної культури історично втрачених художніх здобутків національного значення, актуалізується потреба переосмислення усього вітчизняного мистецтва ХХ ст. Особливо назрілим для мистецтвознавчої науки останнього десятиріччя стало дослідження тих мистецьких царин, які, зважаючи на кон'юнктурність радянської науки, не сприймалися як такі, що потребують наукового вивчення. В першу чергу це стосується проявів так званого «мистецтва буржуазного модернізму», зокрема нефігуративного живопису, який є одним з важливих напрямків українського мистецтва ХХ ст.

Актуальність теми дослідження. Від кінця 1980-х мистецькі пошуки були спрямовані на опанування новими концептуальними парадигмами культури, які не лише трансформували, а подекуди й скасували усталені видово-жанрові рамки образотворчості, але й інспірували розвиток візуальних мистецтв. Важливе пошукове місце в новій мистецькій практиці відводилося нетрадиційним технікам та технологіям, які тлумачилися як активні дійові форми моделювання модерної творчості. Втім, дослідження розвитку сучасних мистецьких процесів, при їх очевидній інтенсивності, протягом 90-х велося недостатньо. Це пояснюється не тільки тим, що усталена радянська методологія певний час ще утримувала деяких науковців в межах звичного мислення, але й швидкоплинністю художніх процесів.

Творчість художників 90-х рр. в порубіжні ХХ та ХХІ ст. неодноразово привертала увагу науковців – в першу чергу філософів та естетиків. Проте, її вивчення ще й досі не стало предметом фундаментальних досліджень в межах мистецтвознавчої науки. Недостатнє осмислення будь-якого терміну та явища знижує рівень розуміння різнобічної царини мистецької спадщини. На нашу думку, це засвідчує необхідність вивчення зазначеної проблеми та обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження.

Метою дослідження є комплексний мистецтвознавчий аналіз творчої спадщини подільського художника Анатолія Лучка.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступного ряду **завдань**:

- 1) вивчити та узагальнити здобутки вітчизняного мистецтвознавства;
- 2) зібрати й впорядкувати ілюстративну базу роботи, а також проаналізувати емпіричний матеріал для виявлення ключових концептів творчості;
- 3) окреслити особливості творчості подільського художника А. Лучка;
- 4) визначити стилістичні особливості живописних творів;
- 5) констатувати рівні сприйняття та функціонування художніх традицій в творчості.

Об'єкт дослідження – культурно-мистецьке життя, що окреслюється ХХ – ХХІ ст. на Поділлі.

Предметом дослідження є творчі живописні і графічні композиції А. Лучка.

Методи дослідження. В загальнотеоретичному осмисленні обраної проблематики були використані теоретичні здобутки О. Раппапорта (сучасні мистецтвознавчі стратегії), Г. Скляренко (термінологічні проблеми вітчизняного мистецтвознавства) та ін. Специфіка досліджуваного предмету зумовила використання наступних наукових методів: аналітичного – для вивчення стану дослідженості обраної проблеми; порівняльно-історичного – для висвітлення процесів розвитку живопису в українському мистецтві; контекстуального – для окреслення особливостей живопису в загальному процесі розвитку вітчизняної культури другої пол. ХХ ст.; мистецтвознавчого аналізу для окреслення особливостей окремих творів, а також частково застосовано теоретичний потенціал біографічного методу, зокрема властиві для нього засоби реконструкції творчої індивідуальності. Для впорядкування напрямів живопису митця було використано прийом систематизації візуального матеріалу та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в українському мистецтвознавстві дана робота є однією з ряду нечисельних інноваційних праць, присвячених аналізу творчості подільського художника А. Лучка, яка дотепер знаходилася поза увагою сучасних дослідників.

В ній:

1) спираючись на проведений аналіз живописних полотен визначено основні художньо-стилістичні принципи творів митця;

2) обґрунтовано, що важливим фактором аналізу живопису є принципи теоретичної моделі «відкритого твору».

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання у навчальній діяльності, зокрема при підготовці лекційних курсів з історії українського мистецтва ХХ ст., розробці спецкурсів з проблем сучасного образотворчого і візуального мистецтва у мистецьких навчальних закладах. Матеріал та висновки дипломної роботи стануть в нагоді при формуванні музейних колекцій та проведенні виставкової діяльності галерей. Зібраний та осмислений фактологічний та ілюстративний матеріал стане підґрунтям при проведенні науково-методичних семінарів з проблем сучасного мистецтвотворення.

Структура роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Обсяг основного тексту складається зі вступу, трьох розділів та висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

В багатьох місцях нашої країни з'являються художники що прославляють рідні краї. Всі їх роботи спрямовані на збереження краси рідної природи, на розвиток місцевості де вони проживають.

Такі майстри були і у Кам'янці-Подільському. Це були майстри графіки і живопису, що народились поблизу, і навіть за межами України, але більшу частину життя прожили саме у цьому місті, і закохавшись у красу цієї природи вирішили присвятити усі свої роботи прославленню такого рідного для них краю. Саме зображення міста, рідних вулиць, площ, скверів і звісно ж костелів, ратуші та фортеці робить наше місто таким у якого сміливо можна закохатися. Цьому сприяли художники пройдешніх століть і сприяють художники сьогодення.

Тому дане дипломне дослідження в ряду праць, присвячених осмисленню живопису ХХ ст., є мистецтвознавчою роботою, що присвячена вивченню творчої діяльності подільського художника Анатолія Лучка. В ньому зібрано, систематизовано і осмислено фактологічний і візуальний матеріал творчості та діяльності митця, піддана розгляду багатоаспектна творча праця художника. У ході вирішення поставлених завдань були отримані наступні результати:

- Проведений аналіз дослідженості проблеми засвідчив недостатність осмислення актуальних питань у сфері вивчення творчості Анатолія Лучка. Науковці, звертаючи увагу на різноплановість живопису, не впорядковували творчі здобутки митця, не здійснювали систематизації та не ставили предметом вивчення осмислення особливостей його творчої спадщини; практично його мистецький доробок залишався поза увагою дослідників.
- Автором виявлено необхідність комплексного дослідження творчості Анатолія Лучка, опрацювання теоретичних аспектів та можливість вивчення живопису та графіки митця в межах розвитку художньої творчості ХХ-ХХІ ст.

Мета і об'єкт дослідження реалізовані і відповідають зазначеним вимогам до написання даної праці. Завдання досліджуваної тематики виконані.

Дослідження є своєчасним кроком в просуванні українського мистецтвознавства до осмислення творчої діяльності митців як вагомого явища художнього процесу мистецтва ХХ ст. на Поділлі. З огляду на необхідність відтворення суцільної картини розвитку творчості, бачиться необхідність проведення подальших розвідок, що дозволить більш повно осмислити різноманітність творчої спадщини подільських художників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексова Г. Довідково-біографічне видання «Будуємо Україну Разом». Київ : Схід-Захід, 2013. Вип. 1. 157 с.
2. Балла Павло Карлович. URL: <http://www.biblioteka.uz.ua/painters/show.avatar.php?id=115> (дата звернення: 02.03.2019).
3. Беднар В. До ювілею митця – 65 років // Фортеця. 2009. № 14. С. 7.
4. Біксей Л. Історія Закарпатської школи живопису. URL: http://art-raschdorf.com/ua/article/05_article.html (дата звернення: 11.02.2019).
5. Білецький П. О. Мова образотворчих мистецтв. Київ : Рад. шк., 1973. 128 с.
6. Борис Негода // Хто є хто на Хмельниччині : довідково-бібліографічне видання. Київ, 2003. Вип. 1. С. 108.
7. Борис Негода святкує ювілей // Ділове місто. 2014. 10 квіт. С. 12
8. Будзей О. Кроки до абетки для родини // Подолянин. 2015. 25 груд.
9. Будзей О. За сто верст до залізниці // Подолянин. – 2010 – 22 жовтня.
10. Величко Ю. В. Український живопис / Ю. В. Величко. – К. : Мистецтво, 1989. – 191 с.
11. Витрикуш Г. Справжній художник – фанат у мистецтві // Ділове місто. 2008. № 42. С. 15.
12. Волкова В. Подолянин. Часопис. URL: <http://podolyanin.com.ua/m/history/8644> (дата звернення: 09.07.2019).
13. Голомшток И. Н. Тоталитарное искусство. Москва : Галарт, 1994. 296 с.
14. Голомшток І. Соцреалізм и изобразительное искусство // Социалистический канон. Санкт-Петербург, 2000. С. 140.
15. Голубець О. Деформації в термінології мистецтва соціалістичного реалізму // Соціалістичний реалізм і українська культура. Київ, 1999. С. 17–20.

16. Голубець О. Між свободою і тоталітаризмом : мистецьке середовище Львова другої половини ХХ століття / Львівська академія мистецтв. Львів : Академічний експрес, 2001. 152 с.
17. Графік – член спілки Художників СРСР Борис Негода із Кам'янця-Подільського // Прапор жовтня. 1987. 18 серп.
18. Гюнтер Х. Тоталитарное государство как синтез искусства // Социалистический канон. Санкт-Петербург, 2000. С. 11–14.
19. Дика Т. Хохлы, вы что...? Какая «незалежність»?! // Подолянин. 2014. 22 серп. URL: <http://podolyanin.com.ua/community/7814/> (дата звернення: 18.04.2019).
20. Живопис 19-20 століття в Україні URL: <https://studfile.net/preview/4543473/page:12/> (дата звернення: 21.09.2019).
21. Звіринський Карло (1923-1997). Спогади, статті, малярство. Львів, 2000.
22. Кам'янець-Подільський вісник. 2011. 17 жовт. URL: http://k-pvisnyk.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=386:2011-10-17-0096&catid=48:2011-07-26-18-34-33&Itemid=95 (дата звернення: 06.05.2019).
23. Качкан В. А. Постаті: Студії. Есеї. Сильвети. Рефлексії : у 2 т. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 736 с.
24. Качкан В. Мелодія ліній // Дивосвіти – книга про творців краси. Київ, 1986. С. 122–128.
25. Качкан В. Мелодія ліній // Кам'янець-Подільський вісник. 1998. 4 лип.
26. Качкан В. Музика ліній // Радянське Поділля. 1983. 18 верес.
27. Константінова О. Є. Мистецька діяльність подільських художників в ілюструванні книг. 12–17 груд. URL: <http://novini.net.ua/?p=13676> (дата звернення: 13.09.2019).
28. Книга Йова. – Розділ 38 : 16-17 вірші. URL: <https://www.jw.org/uk/38/> (дата звернення: 15.11.2018).
29. Крилов Е. Талант у пам'яті обраних. URL: <http://podolyanin.com.ua/history/7941/> (дата звернення: 11.08.2019).

30. Крилов Е. Подолянин. Часопис URL: <http://podolyanin.com.ua/history/10040/> (дата звернення: 11.09.2019).
31. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття : монографія. Київ : Політехніка, 2006. 122 с.
32. Мишанич В. Коледж мистецтв ім. А. Ерделі – живопис. URL: <http://artedu.uz.ua/koledg-zhivopis.html> (дата звернення: 21.02.2019).
33. Музейний провулок : журнал Національного художнього музею України / за ред. О. Климчук. Київ. 2010. №2 (16). С. 152–157.
34. Нечитайло В. Анатолій Лучко: «Важка ноша Божого дару» // Проскурів. 2013. 12 груд. URL: <http://proskuriv.info/index.php/2010-12-20-091147/3573-2013-12-12-13-43-06> (дата звернення: 03.10.2019).
35. Нечитайло В. Вістка про справдження Божого задуму // Кам'янець-Подільський вісник. 2004. № 15. 9 квіт. С. 3.
36. Островський Г. С. Образотворче мистецтво Закарпаття. Київ : Мистецтво, 1974. 198 с.
37. Паперный В. Культура Два. Москва : Новое литературное образование, 1996. 384 с.
38. Петрук Л. Абетка від художника // Кам'янець-Подільський вісник. 2015. 25 груд. С. 1–6.
39. Петрук Л. Дикий мустанг у пошуках кольорів // Кам'янець-Подільський вісник. 2014. 4 квіт. С. 7.
40. Петрук Л. Історія і сучасність // Кам'янець-Подільський вісник. 2011. 12 верес. URL: http://kpvisnyk.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=286:2011-09-12-23-27-15&catid=51:2011-07-26-18-53-12&Itemid=98 (дата звернення: 02.03.2018).
41. Приходько О. Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік. Ужгород : Поляка, 2006. 284 с.

42. Роготченко О. Політичні та соціально-економічні умови розвитку українського мистецтва в період тоталітарного режиму 1930–1950-х рр. // Мистецтвознавство України. Київ, 2003. Вип. 3. С. 274–282.
43. Степанян Н. С. Искусство России XX века. Развитие путем метаморфозы. Москва : Галарт, 2008. 416 с.
44. Сучасне мистецтво. Київ, 2010. Випуск 7. С. 330–332.
45. Урсу Н.О Міський пейзаж у творчості сучасних митців Кам'янецьчини // Сучасне мистецтво. 2010. Вип. 7. С. 333–338.
46. Урсу Н. О. Митці Кам'янця-Подільського: архітектори, мистецтвознавці, художники: монографія. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2016. 240 с.
47. Урсу Н. О. Нариси з історії образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва Хмельниччини : навч. посіб. для студентів художніх спеціальностей, рекомендований МОН України. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2012. 224 с.
48. Урсу-Яворська Н. Кам'янецька ведута // Пам'ятки України. Київ, 2000. № 3–4. С. 22–30.
49. Шпильова В. Криниця дитинства : нарис // Прапор жовтня. 1987. 24 січ.
50. Шулик А. Етапи становлення та розвитку мистецтва графіки Кам'янецьчини XX століття в особах митців // Вісник ХДАДМ. Образотворче мистецтво. 2012. № 12, С. 100–104.
51. Ювілей 25 літньої літературної діяльності Івана Франка // Літературно-науковий вісник. 1898. Т. 4, кн. 11. С. 115–133.
52. Ювіляру – найвища нагорода // Кам'янець-Подільський вісник. 2014. 11 квіт. С. 10.
53. Яцемірська Н. Ключ Кам'янця. Часопис. URL: <http://www.klyuch.com.ua/articles/tabloid/u-kartyn-blyznyukiv-nemae> (дата звернення: 16.07.2018).
54. Between Spring and Summer: Soviet Conceptual Art in the Era of Late Communism // Cambridge, Mass.: VTI Press, 1999.

55. Painting // New York-Washington, 1975.

56. Podillya.tv–2015. – 30 трав. URL: <http://podillya.tv/2015/05/30/talant-u-pamyati-obranyh/> (дата звернення: 11.03.2018).

57. Read H. A Concise History of Modern Sculpture // New York–Washington, 1964; Read H. A Concise History of Modern.